

РОЗДІЛ 5. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

5.1. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Катерина САЛЬНИК,

методист навчально-методичного центру оцінювання якості освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Трансформація сучасної системи загальної середньої освіти в Україні з упровадженням концепції «Нова українська школа» (НУШ) зумовлює потребу в модернізації підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Оскільки традиційний формат іспитів не проводився повноцінно з 2019 року через пандемію та повномасштабну війну, виникла потреба не просто повернути ДПА, а повністю її переосмислити.

У 2019 році Міжнародний фонд «Відродження» та Український центр оцінювання якості освіти за підтримки Міністерства освіти і науки України й Американських рад з міжнародної освіти реалізували проєкт із підготовки аналітичного документа щодо реалізації освітніх оцінювань на різних етапах здобуття повної загальної середньої освіти (Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року).

Метою документа є створення системи освітніх оцінювань, яка має орієнтуватися на чотири ключові позиції:

- сприяння підвищенню якості початкової, базової середньої та повної середньої освіти;
- накопичення об'єктивної інформації про освітній процес і результати навчання здобувачів загальної середньої освіти;
- підтримка освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (що і як оцінюється – тому й тією мірою приділяється увага під час організації освітнього процесу);
- підтримка вчителів, підвищення довіри до них.

Відповідно до Стратегії розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року Український центр оцінювання якості освіти з 2024 року впроваджує нову модель державної підсумкової атестації (ДПА) у форматі зовнішнього незалежного оцінювання для випускників початкової школи [1].

Нова модель стандартизованого оцінювання спрямована на реалізацію принципу академічної доброчесності, справедливості та рівного доступу. Модернізований інструментарій має забезпечувати:

- якомога повніше відображення результатів чотирирічного навчання відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти та надавати порівнювані результати оцінювання в різних ЗЗСО по всій країні;
- систематичний збір інформації про результати на рівні об'єднаних територіальних громад, районів, областей і держави, тобто реалізувати функцію моніторингу якості освіти;
- можливість зворотного зв'язку із ЗЗСО й тим самим впливати на зміст освітнього процесу в початковій школі.

Оновлення змісту ДПА-4 пов'язане з реформою «Нова українська школа». Саме компетентнісні завдання дають змогу врахувати різноманіття освітніх траєкторій, якими рухаються учні й учениці в початковій школі задля досягнення вимог, визначених Держстандартом початкової школи [2].

ДПА-4 проводиться у звичному для учнів шкільному середовищі з вчителями, які безпосередньо їх навчали для забезпечення комфортних умов для здобувачів початкової освіти як специфічної вікової групи.

Спираючись на поважні міжнародні дослідження (PISA, TIMSS, PIRLS), які визначають базовими чинниками успішної освітньої траєкторії вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою та сформованість математичної компетентності, у межах державної підсумкової атестації для четвертих класів (ДПА-4) передбачена наступна структура:

1. Мовно-літературна освітня галузь:
 - тестування з української мови та читання;
 - оцінювання комунікативної та мовленнєвої компетентностей через механізм усної взаємодії (мінідискусії).
2. Математична освітня галузь:
 - виконання тестових завдань;
 - математичне дослідження.

Результати атестації не впливають на подальшу освітню траєкторію учнів і не використовуються для ранжування, а спрямовані на отримання об'єктивних даних про рівень навчання.

Державна підсумкова атестація здобувачів початкової освіти здійснюється з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти, для того, щоб дитина, її батьки й учителі дізналися, які теми вже добре засвоєні, а над якими варто ще попрацювати [3].

У 2024 та 2025 роках пройшли два етапи пілотування, у кожному з яких брали участь до 2 тисяч дітей, що дозволило перевірити ефективність інструментів оцінювання та супровідних процедур у реальних умовах освітнього процесу.

Зокрема, у 2025 році взяти участь у пілотній ДПА-2025 мали можливість 2072 випускники початкової школи (91 клас, 34 заклади освіти). Фактично тестові завдання з української мови та читання виконували 1885 здобувачів

освіти (91% від загальної кількості учнів, визначеної наказом про затвердження переліку закладів пілотної ДПА-2025), завдання з усної взаємодії – 1903 (92 %). Тестові завдання з математики виконували 1849 (89 %) учнів, працювали із математичним дослідженням – 1816 (88 %) [4].

Отримані результати мають характер моніторингу у межах пілотної вибірки й не екстраполюються на всю сукупність випускників початкової школи країни.

Аналіз розподілу результатів (Рис.1) демонструє, що достатній та високий рівні з читання продемонстрували 61% респондентів, тоді як початковий рівень зафіксовано в 11%.

Рис.1. Розподіл учнів за рівнями з читання

Згідно з фактичними даними у компоненті «Письмо» високі та достатні показники продемонструвало 56% учнів, натомість 19% початковий рівень (Рис.2).

Рис.2. Розподіл учнів за рівнями з письма

Результати сформованості мовленнєвої та комунікативної компетентностей (усна взаємодія) засвідчили, що 89% учасників вільно та аргументовано висловлюють власну позицію, а початковий рівень становить лише 0,4% (Рис.3).

Рис.3. Розподіл учнів за рівнями з усної взаємодії

Зафіксовано високі інтегровані показники з математики (тест та дослідження): 78–79 % учнів досягли достатнього/високого рівнів. Частка учнів на початковому рівні становить 3 % (Рис.4).

Рис.4. Розподіл учнів за рівнями з математики

Отже, узагальнивши дані, можна зробити наступні висновки:

- у всіх компонентах більшість учнів продемонструвала достатній рівень навчальних досягнень;

- 89 % змогли на високому/достатньому рівні висловити власну думку;
- продемонстрували початковий рівень у компоненті Письмо та у компоненті Читання 19 % та 11 % учасників відповідно, що, вказує на наявність у вибірці значної кількості випускників, які потребують допомоги у формуванні мовної та читацької компетентності;
- за інтегрованим показником з математики більшість учнів (78–79 %) досягли достатнього/високого рівня.

У Кіровоградській області пілотна державна підсумкова атестація випускників початкової школи у формі зовнішнього незалежного оцінювання проводилася в 2024 та 2025 роках у закладах Кропивницької, Світловодської, Кам'янецької, Первозванівської та Соколівської територіальних громад.

14 та 16 травня 2024 року учасниками пілотної ДПА стали учні 6 закладів загальної середньої освіти області (17 класів), зокрема з української мови, читання – 371 (92,5%), з математики – 365 (91%).

У 2025 році пілотування проводилося з 24 квітня до 21 травня в тих же закладах загальної середньої освіти області, але у 18 класах, зокрема:

- усне мовлення (говоріння та аудіювання) – 372 учні (89,6%);
- українська мова (тестування) – 387 учнів (93,2%)
- математика (тестування) – 375 учнів (90,4%);
- математика (дослідження) – 377 учнів (90,8%).

Успішна апробація інструментарію створила основу для подальшого впровадження моделі. Відповідно до наказу МОН України від 15 серпня 2025 року № 1152 було проведено апробацію моделі ДПА у формі ЗНО в початковій школі 2026 року [5].

Цей етап пілотування проходив у період з 27 квітня до 19 травня 2026 року. В ньому брала участь більша кількість учасників – близько 10 тисяч учнів початкової школи з різних типів закладів освіти по всій країні.

У Кіровоградській області в 2026 році мали можливість взяти участь у пілотуванні 639 випускників початкової школи (32 класи) із 17 закладів загальної середньої освіти 12 громад: Кропивницька – 4, Кам'янецька – 2, Первозванівська – 2, Бобринецька – 1, Кетрисанівська – 1, Компаніївська – 1, Олександрівська – 1, Попельнастівська – 1, Світловодська – 1, Смолінська – 1, Соколівська – 1, Тишківська – 1.

Фактичні показники участі в регіоні за 2026 рік:

- Українська мова та читання (тест) – 583 учні (91,2%);
- Усна взаємодія – 585 учнів (91,5%);
- Математика (тест) – 569 учнів (89%);
- Математичне дослідження – 548 учнів (85,8%).

Основна увага пілотування 2026 року зосереджена на апробації нових процедур збору та обробки результатів оцінювання за допомогою спеціальної освітньої платформи (СОП), яка вже працює і постійно удосконалюється фахівцями.

Комп'ютерне середовище (СОП) використовується лише для обміну матеріалами з Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО).

Платформа забезпечує можливість централізованого надання завдань та супровідних матеріалів з можливістю подальшого їх друку безпосередньо в закладі освіти. Після виконання завдань учнями вчителі здійснюють перевірку робіт і вносять відповіді до платформи [6].

СОП має інтерфейс для внесення результатів, перевірки їх повноти та коректності, а також технічну можливість завантаження фото або сканованих копій певної частки тестових робіт для подальшого аналізу й підготовки методичних матеріалів для навчання вчителів особливостям перевірки таких робіт. За потреби заклади освіти мають можливість надавати роботи для вибіркової перевірки Регіональним центрам якості освіти (РЦОЯО).

СОП має забезпечити зручність адміністрування та моніторингу освітніх оцінювань, а також ухвалення управлінських рішень на основі об'єктивних даних для забезпечення якості освіти.

Платформа надає можливість автоматизувати процеси адміністрування, аналізу результатів та моніторингу освітніх досягнень, що відповідає внутрішнім потребам української освітньої системи та міжнародним стандартам якості освіти.

Створення спеціальної освітньої платформи для проведення ДПА є важливим кроком у розвитку системи освітніх вимірювань в Україні.

Результати пілотування підтверджують загальну доцільність удосконаленої моделі оцінювання. Пілотування усної взаємодії та математичного дослідження підтвердило доречність змісту та формату, засвідчивши позитивне сприйняття їх педагогами та учнями.

Успішна апробація нової моделі в 2024-2026 роках вказує на необхідність масштабного впровадження ДПА-4 на національному рівні.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf (дата звернення: 05.05.2026).

2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.05.2026).

3. Сіткар В.І., Сіткар Н.С., Сіткар С.В. Особливості державної підсумкової атестації учнів 4-х класів (ДПА-2027): припущення та ризики. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності*: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 09 жовтня 2025 року) / Наукова редакція: Олександр Петровський, Віктор Кавецький, Зоя Шарлович. Видавництво: MANS w Łomży, Тернопіль – Ломжа, 2025. 552 с., с.424-429. URL: [Rozwój mistrzostwa zawodowego pedagoga w warunkach nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej](https://rozwoj.mistrzostwa.zawodowego.pedagoga.w.warunkach.nowej.rzeczywistosci.spoleczno-kulturowej) (дата звернення: 08.05.2026).

4. Звіт про результати проведення пілотної державної підсумкової атестації випускників початкової школи у формі зовнішнього незалежного оцінювання 2025 року. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/ZVIT_DPA.pdf (дата звернення: 11.05.2026).

5. Про апробацію моделі проведення державної підсумкової атестації осіб, які завершують здобуття початкової освіти, у формі зовнішнього незалежного оцінювання: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2025 № 1152. URL: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/Nakaz-MON-vid-15-serpnya-1152.pdf> (дата звернення: 07.05.2026).

6. Про затвердження Технічних вимог до спеціальної освітньої платформи для забезпечення проведення державної підсумкової атестації: наказ Міністерства освіти і науки України від 26.06.2025 № 932.

ДІАГНОСТИКА ДОСЯГНЕННЯ ОЧІКУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ 9-Х КЛАСІВ ЯК СКЛАДОВА НАУКОВО- МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Жанна ФЕДІРКО,

*завідувач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;*

Ліна БУТЕНКО,

*завідувач навчально-методичного центру оцінювання якості освіти
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти України актуалізують потребу в ефективному організаційному та науково-методичному супроводі інноваційної освітньої діяльності. Упровадження Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту базової середньої освіти потребує не лише оновлення змісту навчання, а й створення дієвих механізмів моніторингу якості освіти, професійної підтримки педагогів та забезпечення зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу.

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» здійснює системний організаційний та науково-методичний супровід реалізації інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». Одним із практичних інструментів такої діяльності стало забезпечення проведення діагностики досягнення очікуваних результатів навчання учнів 9-х класів закладів загальної середньої освіти Кіровоградської області.

Проблема діагностики досягнення очікуваних результатів навчання учнів в умовах компетентнісного підходу перебуває в центрі уваги сучасних